

АВТОРСКА СПРАВКА

за приносните моменти в публикациите на д-р Екатерина Маркова, представени за участие в конкурс за заемане на академична длъжност „доцент” специалност „Социология“, професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, обявен за нуждите на секция „Общество на знанието: наука, образование и иновации“ на ИФС-БАН, обнародван в „Държавен вестник“, бр. 103/10.12.2021 г.

I. Приносни моменти, обогатяващи теорията и методологията:

1. Посредством социологическа реконструкция на динамично развиващата се кризисна ситуация, породена от глобалната пандемия Ковид-19 (като изследване на случай) и механизмите за управление на негативните социално-икономически ефекти, е доказана тезата, че епидемиологичната обстановка играе роля на „увеличителна призма“ за вече съществуващи социално икономически и социално психологически предизвикателства, като едновременно с това изостря някои техни аспекти и води до възникване на обществена травма и драматична социална промяна. Идентифицирани са пропуски в институционално прилаганата класификация на уязвими групи в случай на заразяване и са идентифицирани нови социални групи, които трябва да бъдат обект на целенасочени противоепидемични мерки. Разкрити са генерираните от кризата с Ковид-19 социални конфликти, концептуализирани са основни конфликтни зони и противоречия, както и проявите на колективна социална травма вследствие на кризата с пандемията. Защитено е авторско виждане за необходимостта от използване на мултидисциплинарен и холистичен подход с ключова роля на социологията при изучаване на глобална криза с комплексен и многоизмерен характер, за да се преодолеят предизвикателствата, свързани със субективност, ограниченост, фрагментарност при анализа на причините, развитието и ефектите (хабилитационен труд № 3.1.).

2. Идентифицирани са методологически дефицити в практиката на извадковите емпирични социологически изследвания (ЕСИ) в България. На основата на изследване на случая „пандемията от Ковид-19“ са разкрити конкретни онтологични и инструментални препятствия пред ЕСИ и са предложени решения. Обоснована е авторска *концептуализация* на предизвикателствата пред социологията и методологията на емпиричните изследвания в условия на (пост) кризисна ситуация от гл. т. на теоретични и емпирични подходи. Критично са систематизирани проблемите с

научната обоснованост при провеждане и публично оповестяване на резултати от количествени ЕСИ в условия на пандемия и социална промяна (хабилитационен труд 3.1., публикации № 5.1, 9.1.).

3. Концептуализирани са методологически и инструментални проблеми при различни методи за регистрация на емпирична информация (дълбочинно интервю, фокус група, персонално интервю “лице-в-лице” (или face-to-face интервю), компютърно асистирано (персонално) интервю, телефонно интервю; онлайн (уеб-базирано) анкетно допитване в условия на ограничения за физическа дистанция. Систематизирани са предимствата и ограниченията на социалните мрежи като „нов терен“ за провеждане на емпирични изследвания в условия на кризисна ситуация. Разработен и верифициран е *модел за прилагане на качествено-количествен подход* при набиране на емпирична информация, анализ на параданни (събрани за самото интервю или за важни аспекти от процеса на изследването) и *оригинално конструиран мониторингов инструмент* за изследване на публичните реакции в социални мрежи (хабилитационен труд № 3.1., публикации № 7.4, 7.5., 7.8.).

4. Обоснован и операционализиран е иновативен *теоретичен модел (концептуална рамка)* и комплексна *методология* за псевдо лонгитудинално емпирично количествено проучване в Интернет, използвайки метода на Computer Assisted Web Interview - CAWI, като ефективна изследователска стратегия за набиране на достоверна емпирична информация в условията на кризисна ситуация и ограничения за физическа дистанция. За практическото прилагане на теоретичния модел на псевдо лонгитудиналното емпирично количествено онлайн проучване е моделирана, верифицирана и анализирана *система от пет логически свързани методически етапа*, която позволява набиране на висококачествена емпирична информация за целите на изследване на социален феномен в интернет и социалните мрежи в момент на развиваща се, динамична и многоизмерна кризисна ситуация, ограничения и физическа дистанция (хабилитационен труд 3.1., публикации № 7.4., 7.5., 7.8.).

5. Идентифицирани са и са осмислени социологически познавателните предизвикателства при социологическото изучаване на комплексни и динамични социални феномени и са предложени разнообразни методологически и методически решения: за комбиниране на количествени и качествени подходи и методи, извадкови методи, прилагане на иновации и интегриран подход при планиране, реализиране и анализиране на емпирична информация в социологията. Обосновани, критично

анализирани и верифицирани са различни *смесени модели* за набиране и анализ на данни от изследвания с качествени и количествени измерители при решаване на разнообразни научни задачи: в областта на социологията на труда и демографията, при обогатяване на възможностите за набиране на данни за многоизмерни социални феномени (кризата с пандемията, удовлетвореност от работата, работещи бедни, миграция и др.) (хабилитационен труд № 3.1., публикации № 7.3., 7.4., 7.5., 7.6., 7.7., 8.1., 9.1., 9.2., 9.3., 8.2., 8.3., 10.2.).

6. Проблематизирана е *спецификата на миграцията от трети страни* в България в контекста на политическия и научен дебат в рамките на Европейския съюз за определяне на миграционни квоти и гарантиране на обществената сигурност и устойчив икономически растеж. Критично са осмислени теоретични и инструментални предизвикателства, свързани с надеждността на информационното обезпечаване, съществуващите интеграционни механизми, насочени към мигрантите от трети страни с обоснована препоръка към националните интеграционни политики (Публикации № 7.3., 8.1., 9.2., 9.3., 8.3.).

7. Дефинирани са социологически модели на *жизнени и трудови траектории* в недостатъчно изследвани в България икономически сектори (строителство и подсектор сметосъбиране), характерни с проблематични условия на труд и заетост, които обогатяват теоретичното и емпирично знание в областта на социологията на труда. Верифицирана е ключовата роля на *образованието* при планиране на жизненото и трудовото развитие на *нискообразовани и силно уязвими групи* в случай на безработица, „*работещи бедни*“, през призмата на социално-икономическите обстоятелства в България. Обосновани са механизми на „*принудителна*“ гъвкавост и *несигурност* на заетостта в строителството в България и е проблематизирано наличието на „*хибридни*“ форми на организация на труда - на границата между традиционната форма на организация и подизпълнителство, но и между формална и неформална икономика. (Публикации № 8.1., 9.3., Глава 3 от 10.2.)

8. На базата на емпирично сравнително изследване в три европейски страни (Австрия, Италия и България) са изведени модели на „*парадокс на удовлетворението*“ в икономически сектори и професии с ниска квалификация, в които има концентрация на работници от имигрантски или етнически малцинства. Ниското заплащане и проблематични условия на труд са свързани с подчертано високо удовлетворение от работата. Типологизирани са процесите на приспособяване, индивидуалните нагласи и мотивация, както и на специфичните референтни зони на работещите (напр. *процеси на*

адаптация), които конструират удовлетвореността от заплащането на мигранти, имигранти и етнически малцинства на нископлатени работни места в изследваните страни. (Публикации № 9.2., 8.3.)

II. Практико-приложни приноси

9. Практиката на международните сравнителни изследвания е надградена чрез обосновка на необходимостта от използване на *специфичен контекстуален анализ* на регионални и национални специфики при изучаване на многоизмерни процеси, които са чувствителни към локални, регионални и национални вариации. Обоснована е методологическата необходимост на основата на емпирични изследвания чрез качествени измерители да се верифицират, и актуализират съществуващите или да се конструират нови количествени индикатори, *които да измерват достоверно обективните, но и субективни мотиви при формиране на удовлетворението от работата*. Верифицирани са познавателните възможности при прилагане на качествени методи за набиране на информация с цел получаване на задълбочена, достоверна и неотчетена в количествените данни информация (Публикации № 6.1., 7.3., 8.1, 8.3., 9.2., 9.3., 9.4., 9.5., 10.1., 10.2.).

10. Критично са осмислени разнообразни методически модели с евристичен познавателен потенциал за целите на набиране и анализ на емпирична информация в условия на ограничения или предизвикателна социална ситуация: многоизмерност на изучавания феномен, чувствителна тема на изследване, труднодостъпни респонденти, необходимост от действия извън рамките на аналитичната роля на изследователя в полето на приложната социология (Action Research). Разработен и верифициран е *методически модел за комбиниране на качествен и количествен подход* за целите на пробното изследване в ЕСИ, който впоследствие е допълнен, адаптиран и операционализиран и при изучаване на социални феномени в условия на физическа дистанция. (хабилитационен труд 3.1., публикации № 7.4., 7.5., 7.7., 9.4.).

11. В инструментален и аналитичен аспект, чрез анализ на компонентите на индекса за измерване качеството на живот (Control, Autonomy, Self-realization and Pleasure-19 CASP index), широко използван в сравнителните социологически анализи като факторен измерител за плановете за ранно пенсиониране (Hyde, M. at al., 2003), е обоснована необходимостта употребата на CASP индекса да бъде съобразявана с национални специфики. Индексът като измерител за високо качество на живот, който

се свързва с по-дълъг трудов живот, не е достатъчно чувствителен при използване в български контекст, най-вероятно заради противоположни влияния на неговите компоненти. В България контролът (Control) и самореализацията (Self-realisation) имат по-голямо въздействие от всички четири компонента на CASP индекса. Аргументирана е *препоръка* CASP индекс да се използва внимателно в сравнителните анализи и след контролиране на факторното въздействие на съставлящите го индикатори спрямо резултативната променлива, какъвто е случаят в изследване на влиянието на пола върху плановете за ранно пенсиониране в България (публикация № 6.1.).

12. Обоснована е *препоръката* европейските публични политики да бъдат по-чувствителни към национален и регионален контекст, тъй като научните изследвания и политики в Европейския съюз включват малка част от националните специфики (Wojciech et al., 2018), особено що се отнася до индивидуалните мотиви, нагласи и характеристики на една високо хетерогенна група работещи - хората в края на кариерата (публикация № 6.1.).

III. Приноси за разработването на публични политики

13. Разработените теоретични постановки и направените емпирични анализи са използвани за *формулирането на публични политики*:

- за повишаване на здравната култура, физическата активност и спорт на хората на 50 и повече години в България. По-конкретно, е защитена препоръката, че новите, таргетирани публични политики спрямо хората на 50 и повече години биха имали най-висока ефективност в краткосрочен, но и в дългосрочен план в контекста на демографската ситуация в България и е обоснована необходимостта от създаване на подходящи условия за активен и по-дълъг трудов живот на възрастните хора (публикация № 7.2.).

- за подобряване на националното финансиране с цел осигуряване на активно участие на България в мащабни международни изследователски проекти в областта на социалните науки. Тази препоръка е взета под внимание и намира израз в подкрепата от Министерство на образованието и науката за научно-изследователската работа на българската научна инфраструктура SHARE ERIC България в рамките на Националната пътна карта за изследователски инфраструктури (публикация № 7.1.).